

Yhdenvertainen hoitopääsy on palvelujärjestelmän perusta

THL kannattaa viiveetöntä perusterveydenhuollon hoitopääsyt toteutumista ja kansallisia toimia hoitopääsyt turvaamiseksi.

Hoitopääsyt määräaikojen tarkastelun lisäksi on ensiarvoisen tärkeää kehittää palvelujärjestelmän ja palvelujen yhteentoimivuutta sekä hoidon jatkuvuuden mahdollistavia toimintamalleja. On syytä huomata, että hoidon jatkuvuus, jonka hyödyistä on vahvaa näyttöä, on kansallisessa tarkastelussa viime vuosina edelleen heikentynyt. Hoitopääsy on sen sijaan hyvinvointialueiden ensimmäisenä toimintavuonna parantunut.

Petteri Orpon hallitus esitti kehysriihessään, että **Sanna Marinin** hallituksen hyvinvointialueiden järjestämään perusterveydenhuoltoon ja suun terveydenhuoltoon kohdistamat hoitotakuun määräaikojen muutokset sekä niihin liittyvä lisärahoitus kumotaan. Perusterveydenhuollon osalta hoitotakuu palautuisi kiireettömän hoidon osalta 3 kuukauteen ja suun terveydenhuollon osalta 6 kuukauteen.

Hoitotakuun piiriin kuuluvat perusterveydenhuollon avovastaanottojen osalta käynnit, joissa hoitoon hakeutumisen syynä on sairastuminen, vamma, pitkäaikaissairauden vaikeutuminen, uusien oireiden esilletulo tai toimintakyvyn aleneminen, ja kun hoito kuuluu yleislääketieteen alaan. Hoidon antajan tulee olla laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö. Hoitotakuu ei koske muita erikoisaloja eikä hoitosuunnitelman mukaisia pitkäaikaissairauksien seurannan käyntejä tai yksinomaan todistuksen tai lausunnon antamisen vuoksi toteutettavia käyntejä.

Marinin hallitus muutti perusterveydenhuollon ja suun terveydenhuollon hoitotakuun määräaikoja portaittain niin, että hoitotakuu perusterveydenhuollon käyntien osalta tiukentui ensin 14 vuorokauteen, mistä sen oli edelleen määrä tiukentua 7 vuorokauteen.

Tältä osin hoitotakuun tiukennus kumottiin Orpon hallituksen esityksestä jo syksyllä 2023. Vastaavasti suun terveydenhuollon osalta hoitotakuun oli määrä tiukentua pysyvästi 3 kuukauteen, mutta hoitotakuuta höllätettiin neljään kuukauteen. Näiden muutosten oli määrä astua voimaan 1.11.2024.

Perusterveydenhuollon hoitotakuun lieventäminen 2 viikkoon näyttäytyi oikeasuhtaisena palvelujärjestelmän suunnitelmallisen toiminnan mahdollistamiseksi, kun huomioidaan merkittävät ajankohtaiset rakenteelliset muutokset, vallitseva kriittinen henkilöstövaje sekä koko yhteiskuntaa koskettavat kriisit.

Hoitoonpääsyn määräaikojen palauttaminen 3 kuukauteen ja suun terveydenhuollossa 6 kuukauteen kuitenkin antaa vahvan ohjaussignaalin valtiolta siihen, että peruspalveluiden kehityksessä panoksia voidaan keventää. Pahimmallaan nyt esitetyt muutokset romuttavat aiemman työn palveluiden painopisteen siirtämiseksi raskaista palveluista kohti perustasoa. Uhkana on niin kustannusten kuin inhimillisen kärsimyksen kasvu.

Hyvinvointialueet vastaavat kaikkein heikoimmassa asemassa olevien kansalaisten hoidosta. Palvelujärjestelmän kehittäminen oikeudenmukaisesti on yhteinen etu ja velvollisuus.

Hoitoonpääsy on parantunut hyvinvointialueilla

Hyvinvointialueiden aloittaessa tammikuussa 2023 jo yhdeksällä hyvinvointialueella 80 % potilaista pääsi hoitoon 7 vuorokaudessa. Kahdeksalla hyvinvointialueella 80 % potilaista pääsi hoitoon puolestaan 14 vuorokaudessa. Näin ollen 17 hyvinvointialuetta 22:sta ylsi potilaista 80 %:n osalta nykyisen lain määräaikaan jo tammikuussa 2023.

EU:n rahoittamassa Kestävän kasvun ohjelmassa on Suomessa asetettu tavoitteeksi, että 80 % potilaista pääsee hoitoon 7 vuorokaudessa. Ohjelman rahoitus on sidottu tavoitteen toteutumiseen

vuoden 2025 loppuun mennessä. Tavoitteeseen yltäminen on tällä hetkellä realistista, mutta jos sääntely muuttuu, hyvä kehitys voi vaarantua.

Hoitoonpääsy eri palveluissa

Suomalaista palvelujärjestelmää haastaa erityisesti peruspalveluiden yhdenvertainen toteuttaminen.

Kelan kautta rahoitettu yleinen sairausvakuutus korvaa lääkärivetoista vastaanottotoimintaa, joka vastaa hyvin niin sanottuun satunnaiseen palvelutarpeeseen pienten, usein itsestään rajoittuvien terveysvaivojen osalta tai toisaalta itsenäisten henkilöiden vakaassa hoitotasapainossa olevien kroonisten sairauksien seurannan osalta.

Sairausvakuutuksen korvausosuus on niin vähäinen, ettei heikompiosaisilla ole kuitenkaan mahdollista käyttää näitä palveluita.

Työikäiselle väestölle on työnantajasta riippuen tarjolla eritasoisia työterveyden sairausvastaanottoja, joihin voi liittyä kattavasti eri tasoisia terveydenhuollon palveluita.

Kehittyvä palvelujärjestelmä tarvitsee kestävän vision

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus otti ison askeleen hyvinvointialueiden aloitettua toimintansa vuoden 2023 alussa. Uudistuksen ulkopuolelle jäivät kuitenkin Kelan rahoittama palvelutuotanto niin yleisen sairaskorvauksen kuin erilaisten kuntoutuspalveluiden osalta sekä toisaalta mm. matkakulujen ja lääkekorvausten rahoitus. Uudistuksessa ei myöskään huomioitu kattavaa työterveyshuollon sairausvastaanottotoimintaa.

Hoitoonpääsy on hyvinvointialueilla toimintaympäristön haasteista huolimatta kehittynyt lupaavasti. Alueille tulisi nyt turvata työrauha, jotta uudistuksen hyödyt saadaan esiin.

Sara Launio

19.4.2024

Toisaalta palvelujärjestelmän uskottavuus niin työntekijöiden kuin potilaiden näkökulmasta edellyttää, että Suomessa edelleen vahvistetaan terveydenhuoltoa, joka palvelee kansalaisiamme yhdenvertaisesti.

Yhdenvertainen hoitopääsy on tämän työn perusta. Hyvinvointialueiden toimintaedellytyksistä tulee varmistua siinäkin tapauksessa, että tiettyjen väestöryhmien palveluita haluttaisiin erillisten rahoitusinstrumenttien kautta vahvistaa. Näitä valintoja ei tule rahoittaa leikkauksin hyvinvointialueiden rahoituksesta.